

НАШ ЈЕЗИК
LIII CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти

др Рајна Драгићевић, др Владимир Живановић, др Владан Јовановић,
др Јелена Јовановић Симић, др Весна Ломпар, др Александар Милановић,
др Мирослав Николић, др Милица Радовић Тешић, др Марина Спасојевић,
др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjezikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Birograf comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, св. 1 (1932/33) – год. 8, св. 1 (1941); Н. с. књ. 1, (1949/50)–. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 1932/33–1941; 1949/50– (Београд : Birograf comp). – 23 cm

Полугодишње

ISSN 0027-8084 = Наш језик

COBISS.SR-ID 615951

In memoriam

МИЛОСАВ Ж. ЧАРКИЋ

(15. 2. 1948, Мачвански Прњавор – 14. 7. 2022, Београд)

На лето 2022. године изненада је преминуо дугогодишњи сарадник Института за српски језик САНУ, проф. др Милосав Ж. Чаркић. Његов животни век почео је на Сретење 1948. године у Мачванском Прњавору. Основну школу завршио је у родном месту, а средњу у Шапцу. 1974. године завршио је Педагошку академију у Бањалуци. 1977. године дипломирао је на Филолошком факултету Универзитета у Београду, завршивши групу Српскохрватски језик и југословенске књижевности. Свој радни век у Институту за српски језик САНУ започео је 29. 12. 1977. године.¹ Магистрирао је на Филолошком факултету у Београду 1980. године. Тема ове дисертације била је *Основне одлике језика у њојским остварењима за децу Сивевана Раичковића*. Већ тада се био определио за основни материјал и правац својих истраживања који је и касније, кроз цео живот, привлачио његову пажњу: песнички језик српске поезије.

Докторску дисертацију под називом *Гласовна стурктура сѝи-ха (на мајеријалу српских неосимболисѝичких ѝесника)*, одбранио је 1991. године на Филозофском факултету у Сарајеву, под менторством проф. др Бранка Тошовића и комисијом у чијем саставу су, поред ментора, били и проф. др Новица Петковић и проф. др Милош Окука.

Учествовао је на преко 50 разних научних скупова, конгреса и конференција, а објавио 16 монографија и више од 100 оригиналних научних радова, од чега већи део у иностранству. Публиковани радови су не само на српском, него и на руском, пољском, украјинском и енглеском језику. Између осталог, објавио је девет научних чланака и у часопису *Наш језик*, у периоду од 1988. до 1998. године. Стекао је

¹ У појединим документима у персоналном досијеу М. Чаркића бележи се и 1. јануар 1978. године.

највиша звања, како научно, тако и универзитетско, тј. био је научни саветник и редовни професор.

Основно радно место нашег преминулог колеге од почетка до краја лингвистичке каријере² било на Институту за српски језик САНУ, у оквиру одсека (касније пројекта) *Лингвистичка истраживања савременог српског језика и израда Речника САНУ*. Поред лексикографског рада, у оквиру којег није напредовао у звањима, био је активан и на другим лингвистичким пословима, а нарочито на пољу педагошког рада.

Најпре је предавао српски језик у иностранству, од 1983. до 1987. године, на Филолошком факултету Московског државног универзитета „Ломоносов“. Затим је седам година, почев од 1997. био гостујући професор Филозофског факултета у Бањалуци, где је предавао стилистику студентима српског језика и књижевности и журналистике. На Филозофском факултету у Нишу предавао је три предмета: општу лингвистику (студентима српског језика), српски језик (студентима енглеског и руског језика) и стилистику и реторику (студентима журналистике). Његово ангажовање на Филозофском факултету у Нишу трајало је од 2001. до 2005. године. Паралелно с тим, започео је 2003. године и ангажовање на Филозофском и Дефектолошком факултету у Тузли, у Босни и Херцеговини. Ту је предавао општу лингвистику, лингвостилистику, фонетику и лексикологију и лексикографију – студентима основних студија, док је лингвостилистику предавао и студентима постдипломских студија, школске 2004/2005. године.

Ангажовање у Тузли прекида 2006. године, када почиње да ради на Универзитету у Ополу (Пољска), где ће три године предавати три нова предмета: историју српског и хрватског језика од почетака до 18. века, историју српске и хрватске књижевности истог доба, као и контрастивну граматику. Последње место на коме је радио као предавач био је Факултет уметности Масариковог универзитета у Брну (Чешка Република), где је студентима руског језика и књижевности држао једносеместралну наставу с темом: квантитативни и квалитативни модели риме у поезији.

Поред ових дугорочних ангажовања, Чаркић је држао и предавања по позиву. Тако је, на пример, 1998. године у априлу одржао циклус предавања из српске стилистике и циклус предавања из историје српског језика професорима и студентима Катедре за руски језик и стилистику Пермског државног универзитета. Исте године у Аустрији, у

² Пре него што је уписао Педагошку академију и за време њеног похађања, Чаркић је радио у Бањалуци као хемијски техничар.

јуну, одржао је предавања: *Акцентай у српском језику* и *Комуникативна йерсејективна риме и њени модели* – професорима и студентима Института за славистику Универзитета у Грацу.

Био је члан редакција два руска, два украјинска и два пољска међународна научна часописа: *Stylistyka* и *Przegląd Wschodnioeuropejski* (Пољска), *Studia methodological* и *Стиль і йреклад* (Украјина) и *Известия РГПУ имени А. И. Герцена* и *Экология языка и коммуникативная йрактыка* (Русија). Од 1997. године био је и члан Удружења књижевника Србије. 1998. године постао је члан Светске организације геолингвиста и дијалектолога са седиштем у Немачкој. Са југословенске стране руководио је свесловенским пројектом „Соотношение стандартизованных (стереотипных) и свободных высказываний в различных типах текста славянских языков (в аспекте проблемы мышления, языка и речи).“

Вероватно је једна од његових највећих заслуга било покретање (2002. године) и вођење, најпре Међународног удружења, а потом и уређивање међународног научног часописа *Стил*. Годишњак *Стил* излазио је на почетку у сарадњи с Универзитетом у Бањалуци, а потом је суиздавач неколико бројева био Православни богословски факултет Универзитета у Београду. Нажалост, колега Чаркић није поверио никоме даље уређивање часописа, а сам није више могао да га одржава на достојном нивоу, те је после 11 бројева овај часопис угашен. Само Међународно удружење „Стил“ постоји и данас³ и његова примарна активност остало је издаваштво. Поред 11 бројева научног часописа под истим именом, ово међународно удружење публиковало је и монографије других аутора поред самога Чаркића, међу којима и једно одлично лексикографско издање.⁴

Професор Чаркић носилац је трију значајних почасних диплома. Прву је добио 2000. године, поводом 50-годишњице Ополског универзитета у Пољској – за допринос развоју науке и дидактике. Другу (*Диплом йочейного доктыора*) добио је од Петрозаводског државног универзитета у Русији – за остварене високе научне резултате и развој стилистике у оквиру славистике, 2005. године. Пет година касније добио је и Почасну диплому од Пољске академије наука – за допринос развоју стилистике уопште, а посебно развоју словенске стилистике. Био је члан две комисије при Међународном комитету слависта: за славистику и поетику.

³ Нажалост, након губитка свога оснивача и председника, тешко да ће ово удружење опстати.

⁴ Мирчета Вемић: *Речник картографских појмова*, Међународно удружење „Стил“, Београд. Исти је аутор и издавач и монографије *Картовизија* (2005).

Своју прву монографију објавио је 1992. године (*Фоника сѝиха*). Следећа је објављена три године касније, такође у Београду. Ради се о монографији *Фоносѝилисѝика сѝиха*, која је привукла пажњу неких колега⁵. Шест година касније појавио се *Појмовник риме (са ѝримерима из срѝске ѝоезије)*, који је објавио Институт за српски језик САНУ у суиздаваштву са Филозофским факултетом у Бањалуци. Уследило је објављивање следећих монографија: *Увод у сѝилисѝику*, Научна књига, Београд, 2006; *Римаријум срѝске ѝоезије*, Међународно удружење „Стил“ – Институт за српски језик САНУ, Београд, 2007.

Проф. др Милосав Ж. Чаркић зваће научног сарадника стекао је 1991. године, вишег научног сарадника 1995, а научног саветника 13. јула 1999. године. У старосну пензију отишао је 21. марта 2013. И у пензији је радио активно, објавивши од 2013. године следеће монографије: *Сѝих и језик* (2013), *Модели риме* (2015), *О језику ѝоезије* (2017), *Рима у срѝском сѝиху* (2017), *Појмовник риме 2* (2018), *Терминолошки речник риме* (2020).

Постоје монографије проф. др Чаркића и на енглеском језику. Једну од њих (*On Poetic Language*) објавио је Институт за српски језик САНУ 2010. године. Исту ову монографију касније (2016) публиковала је издавачка кућа LAP LAMBERT Academic Publishing, Saarbrücken (Germany). Овај немачки издавач објавио је и преводе монографија на енглески језик: *Models of Rhyme* (2017) и *A Dictionary of Rhyme Terms* (2017).

У „Извјештају о условима за избор др Милосава Ж. Чаркића, вишег научног сарадника у Институту, у зваће научни савјетник“ – може се наћи много похвалнога. Издвојила бих из поменутог *Извјешѝаја* оно што сматрам важним доприносом колеге Чаркића у ширем смислу, а што ће нас истовремено подсетити на један тежак историјски период на нашим просторима: „У вријеме када је било изузетно тешко путовати (због економске ситуације у земљи) др Милосав Ж. Чаркић је, излажући се не малим финансијским трошковима и у приличној мјери запостављајући бригу о здрављу, налазио начина да прихвати многобројне позиве који су стизали на његову адресу и да презентира резултате истраживања [...] Током блокаде СР Југославије др Милосав Ж. Чаркић је био један од малобројних српских филолога који су успијевали да презентирају достигнућа српске науке о језику и

⁵ Проф. др Видан Николић написао је приказ ове монографије на енглеском језику у часопису *Stylistika* (Opole), V, 1996, док су исте године објављени и прикази и на српском језику проф. др Милоша Ковачевића и Живана Живковића – у часописима *Просвјетни рад* (Подгорица), бр. 15–16 и *Српски књижевни гласник* (Београд), V, књ. I.

књижевности у свијету и да тиме допринесу ублажавању изолације српске науке.“

Како се сама не бавим стилистиком стиха, не бих могла да се упустим у оцену научног квалитета и достигнућа преминулог колеге. Наведени резултати говоре сами за себе, а на крају ћемо навести и мишљење једнога руског колеге које је исти написао након што је чуо да је Милосав Чаркић преминуо. Оно што могу да посведочим као колегиница с којом је делио кабинет и често разговарао – то је да је раду из области стилистике стиха (којом се готово искључиво бавио, премда је објавио и неколико радова и из области ономастике, као и један прегледни рад на руском језику о српској линвистици текста) приступао промишљено, са научном страшћу и веома дисциплиновано. Имао је јасан план истраживања у тој области који је у највећој мери и реализовао.

Такође, био је увек расположен да помогне младим истраживачима. То није било тако видљиво због тога што није било довољно заинтересованих за ту област истраживања, али је покојни колега редовно нудио сарадњу предлажући да се пишу прилози за часописе у којима је био у уредништву, као и за часопис *Стил*. Истоимено Међународно удружење у свом програму имало је и пружање помоћи младим истраживачима. У време кад сам била његов члан, а захваљујући колеги Чаркићу као оснивачу и председнику истога – једном приликом сносило је трошкове мога путовања на научни скуп у иностранство.

За крај наводим извод из одговора на писмо у коме сам обавестила о смрти колеге Чаркића (у преводу на српски језик). Аутор навода је руски стилистичар, др Георгије Викторович Векшин. Године 2010. овај колега позвао је Милосава Чаркића на конференцију, а Милосав је позвао мене, тако да сам се том приликом с проф. др Векшином упознала. Колега Чаркић је на тој конференцији имао пленарно излагање. Векшиновим речима завршавам некролог:

„Вест о Милосављевој смрти веома је растужила мене и колеге. Његове књиге још увек стоје у Институту руског језика Руске академије наука (РАН), у одељењу за поетику и стилистику на највиднијем месту, читају се, Милосава памте. И не само у РАН. Наравно, било би корисно превести неке његове радове на руски језик, а нарочито књигу о рими.

Тренутно се у оквиру пројекта Фонотекст (<https://phonotext.syllabica.com/> – сервиса, који за сада фиксира само метафоничка понављања) разрађује програм аутоматског препознавања и одређивања јачине еквиритмије и еквифоније, како уопште, тако и на месту риме. Идеје Милосава које се тичу типологије и конструкције резонанције

рине служе као један од темеља у разради алгоритама еквифоније за овај веб-сервис, а решење овога задатка моћи ће да да исцрпну слику о звучној организацији поетског (и не само поетског) текста – како руског, тако и других индоевропских језика.

Милосав је за нас био прекрасни научник, учитељ и пријатељ. Делимо са вама тугу због овог губитка и чувамо сећање на њега.“

Ружица С. Левушкина